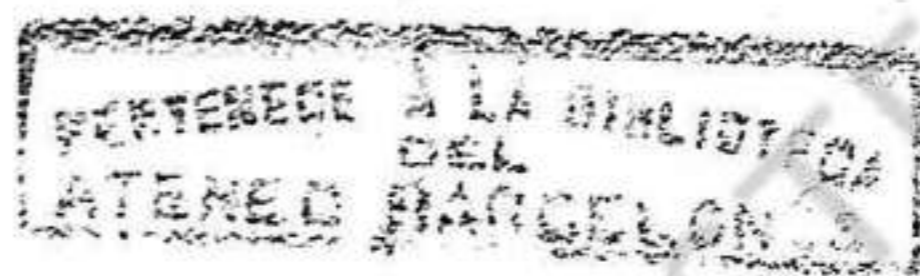

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA, ART I CIÈNCIES

COMENTARI A UN COMENTARI

A propòsit d'una conferència donada pel conegut escriptor castellà, l'eminent comediògraf, el nostre amic En Jacinte Grau, sobre "El Romanticismo", de la qual en donam notícia en la secció corresponent del present número de LA NOSTRA TERRA, publicà "El Dia" del 15 d'aquest mes un comentari en forma d'editorial que en mereix un altre de part nostra. La vacuïtat del dit comentari i la seva sintaxi deficient podrien revelar-ne l'autor, però Déu ens guardi de pensar malament de ningú. Cada u té el seu estil, i anem al comentari.

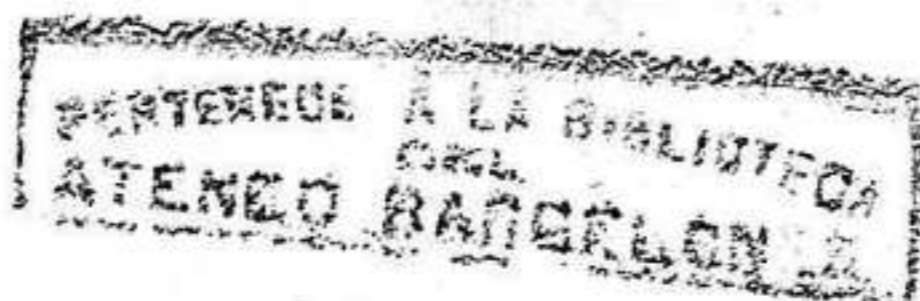
Aquest, més que de la conferència del Sr. Grau—bones feines parlar d'un tema tan extens i complicat com el romanticisme—ho és d'unes frases que la gentilesa del conferenciant dedicà als nostres escriptors, els quals s'honoren—digué—a si mateixos i honoren llur país ressuscitant el bell mallorquí de noble avior llatina, destinat a seguir un dia enriquint el patrimoni moral del món. I diu el comentarista: "Con lo cual el Sr. Grau demuestra su exquisitez y penetración sutil en el sentimiento nuestro, que sólo despertar puede cuando la rica cadencia de este dialecto [dialecte del català voldrà dir] sea, en literatura, usado llana y simplemente tal como aflora de los labios y rebosa del corazón".

Apart de la falta de concordància gramatical del subjecte "la rica cadencia" amb el verb "usado" i de la impossibilitat que els

nostres escriptors puguin usar amb la ploma una determinada cadència, hem de confessar que no hem pogut entendre el que volia dir el comentarista, ni què es proposava dient això que nosaltres no entenem. Sembla, però, que vulgui donar—amb certa suficiència protectora, però amb un total desconeixement de la realitat que li fa mostrar la filassa de la manca de documentació—consells als nostres escriptors en el sentit d'encomanar-los el localisme més restringit. Ve a dir, per altra part, que, per despertar-nos el sentiment que nosaltres som nosaltres, necessitam sentir apuntar als llavis i vessar-nos del cor el nostre verb casolà, el que el dictador tragicòmic d'Espanya ens donà permís, en més d'una ocasió, d'usar familiarment amb el xofer i la cuinera i, amb un excès de tolerància, en les explosions del nostre lirisme floralesc.

No, senyor comentarista d'"El Dia". Nosaltres fa molt de temps que tenim ben despert el sentiment del que som, del que hem estat abans d'ara i del que volem ésser, i serem segurament, el dia de demà. No necessitam que ens ho digui el nostre dialecte quan ens afalaga l'orella i ens vessa del cor, perquè ens ho ha ensenyat un altre dialecte del llatí, el que substituï el nostre a les escoles i a les Universitats quan volgueren fer desaparèixer la nostra personalitat pròpia sots pretexte d'un unitarisme sense realitat. Millor dit: d'un assimilisme hostil i antipàtic que dóna tota la raó—i que en podria ésser l'origen—a l'antic adagi que diu: "d'onsevulla vengui el vent, de la dona siguis parent".

Els que sentim l'afecte entranyable de la pròpia mare no podem posposar-lo al de la institutriu de la nostra adolescència, per més afalacs que aquesta ens faci. Podrà ésser més petit el nostre vas, però bevem en ell perquè és el nostre. ¡I quin orgull per nosaltres veure que, petit i tot, la lluentor d'aquest vas nostre és cada dia més reconeguda arreu del món!

CYNEGETICON

(POEMA DE CAÇA)

DE GRATIUS FALISCUS (1)

[I. INVOCACIÓ A DIANA.—PLA DE L'OBRA.—ELS FILATS]

SOTA el teu auspici, o Diana!, gosaré lloar els dons dels déus, les arts de què tant s'agraden els caçadors. Al començ, els homes arriscats ho comanaven tot a llur força i, com que amb la força empaitaven la salvatgina, no és estrany que errassen seguit, seguit. Ja més aciençats, amb el temps, prengueren la bona sendera i ajuntaren la raó als treballs, perquè en davallava l'ordre que calia seguir; se feren patents els socors que havien a l'abast i atenyeren la manera de treure les arts de les arts més properes: llavors, la folla violència tombà d'esquena. Cert, les arts rebien la primera alenada d'un déu, el qual cuitava d'assentar-les damunt fermes fonaments: aviat cada home n'encobeïa una i l'amillorava tant com podia amb el seu enginy. I quan concirós anava, caça qui caça les feres, cercant ajut, eres tu, o Diana!, que et fou placent d'emparar-lo i li mostrares el socors que freturava, amb la qual cosa deslliuraves la terra de greu malvestat. Sota el teu nom te són com-

(1) El nom de Gratius, nat en el bon temps d'August, ens fou conegut per una al·lusió d'Ovidi en el llibre IV de les Pòntiques. El lloc del seu naixement, declarat per l'autor mateix, fou a la terra dels Falisques, habitants de l'Etrúria, poble procedent de la Macedònia.

Fou Gratius, certament, el primer romà que seguí, potser, les petjades de Xenofon; escriví sobre l'art de la caça, i n'exposà la teoria. El present *Cynegeticon*, obra de 536 versos hexàmetres, és de partit en dues parts. En la primera s'ocupa de les armes del bon caçador; en la segona, dels cans i dels cavalls, i no hi manquen tres episodis que donen encís al poema: la festa de Diana, el coval de Vulcà i els efectes dolents del luxe.

L'autor sap mantenir l'interès de l'obra, que no demanca mai un punt, gràcies a l'abundor de conceptes i imatges, a l'estil nerviós, bategant de vida, a la paraula cisellada i ardida, a la novetat de les parts, que s'entrellacen amb gràcia i dignitat, defugen de tota falsetat i mal gust, i són matissades d'expressions bellament figurades. Gratius conegué dos imitadors: el grec Oppien i el llatí Nemesien, per bé que mai no arribaren a superar-lo. A estones, però, el poema conté passatges obscuríssims per turment del traductor.

panyones les cent deesses dels boscatges i de les fontanes, totes les Nàiades, el déu de Menala, Faune, qui sojorna al Laci rialler, Cibeles qui ablaneix la feresa dels lleons i àdhuc Silvanus qui troba plaer en les selves incultes.

Refiat amb tal ajut, cuidaré de donar armes als caçadors perquè emparin la nostra vida d'incomptables bèsties salvatges. Tal serà la fi del meu poema; mitjançant els meus versos, els anostraré en l'art de manejar-les a l'ensem que els filats i també els mostraré l'enginy, que és tan necessari pels engans.

Primerament, seria bo que fornísseu els filats amb una corda forta, de quatre caps, si els voleu de llarga durada, que els doni sis voltes, per tal que així puguin empresonar amb seguretat qualsevol bèstia grossa. A més, caldria que els filats fossen llarguers, això és, d'una quarentena de passes alts i d'uns deu nus. Majors ja foren costosos i sens art. I no ho dubteu, els bassals de Cinífius donaran excellent lli i, certament, no és inferior el que rumbeja a la vall de Cumes i vesteix les grasses planures de Toscana que banya el riu Tíber, el qual després de regar el Laci, s'esmuny sota les ombres espesses i vessa les aigües en l'ampla mar per una llarga boca. D'altra banda, a les terres dels Falisques, d'on som nadiu, el lli és prou blan i per semblant al qui creix a Setabis. Però d'aquest se'n fa un altre ús.

En les festes dedicades a Diana Bubaste, els sacerdots egipcis són vists a través els vel·ls de clar lli de Canope, mentre desfan la dansa renouera sota la soleiada xardorosa de l'estiu. La mateixa blancor esquiva la fi que es volia atènyer, car de lluny mostra el parany i l'enemic en fuig.

El custodi mesquinet de les terres grasses d'Alabanda nodreix tot un boscatge de lli, bo per la caça. El seu teixit és tan fort que les malles capturarien el brau ors de Tessàlia, amagat dins la brossa. Teniu esment, però, que la humitat no el prenga, car seria el major dany que podria pervenir-li. Mai no empreu filats humits: no us en refieu. Tant si la humitat ve del rierol, qui s'escorre pel comellar estret, com dels bassals llotosos, o de pluja sobtada, treislos al vent de tramuntana perquè s'eixuguin o al pas de l'espessa fumerella, per tal que els ablanesca. Gordau-vos de tallar el lli abans que la xardor estival el maduri bastant, i que les brillants Cabrelles (1) se desvetlin a l'horitzó. Després que el vent o la fumera

(1) Set estrelles que vénen al cel amb l'estiu.

salprenguin les xarxes, no sereu vosaltres qui les veureu tudades per molt de temps.

[II. IMPORTÀNCIA DE L'ART DE CAÇA.—ENGANS]

L'art de la caça és important i, per això, ningú no hauria de dedicar-s'hi sense aconseguir abans l'enginy que li resolgués totes les dificultats.

¿Per ventura haveu oblidat els semidéus, dels quals la fàbula en retreu fets antics? Enfilats a les muntanyes alteroses s'afanyaven per entrar al cel i allí forçar les deesses. ¡I es guanyaren que per càstig haguessen d'empaitar la salvatgina sense l'ajut de l'art de la caça! Per això, Venus tota marrida plora encara Adonis (1) i, ço que és més, el plorarà llargament; Anceus (2) moria amb les armes a les mans, malgrat la talla, vigoria i la doble destrat. El mateix heroi de Tirinte, civilitzador del món, el qual trescava per onsevulla pogués oir una lloança i feia retrunyir la terra, l'Oceà, els reialmes foscs, amb l'esclat dels seus fets, deu a la caça el començ de l'anomenada i clara glòria seva.

Esmenta ja quines avantatges en treuràs dels meus dictats si cobeges abatre la salvatgina.

Jo sé de caçadors els quals empren un aparell ben profitós i ensems poc costós, fornit de plomes malolents d'un voltor i de plomes encisadores de cigne. Aquelles allunyen les bèsties amb l'olor infecta, aquestes amb llur blancor intensa i enlluernadora, les foragiten i així atenyen la fi amb tal mescla. Mes, cal que no sien molt pitjades i que es belluguin lliurament, car massa apilotades s'ensenyoririen de la vostra cura i a la llarga, tanmateix, acabarien per esquivar l'esment pensívol, tot a risc del vostre poc enginy. Aquesta previsió s'adiu amb els cèrvols. A vegades les plomes es tenyeixen amb vermell d'Àfrica i es penja a unes forques l'aparell esfereïdor i, al seu esguard, són poques les bèsties que no sentin païra. Igualment servirien els nus corredors i, millor encara, si es fessen de nervi de cèrvol i s'amagava el parany sota la desfressa

(1) Príncep de gran beutat. Malgrat els precs de Venus qui l'estimava es dedicà als exercicis de caça i morí víctima d'un senglar.

(2) Rei de Samos. Mentre bevia li digueren que un gran senglar envaïa la seva vinya. Tirà la copa de sobte per sortir a caçar la fera i va morir en la lluita.

d'un animal salvatge. ¿Què succeeix sovint si el caçador deixa el llaç a una alzina? Que a penes té enllestit l'engan quan el primer vianant que passa s'aprofita del seu treball!

[III. EL PRIMER CAÇADOR.—ARMES]

¡Sortat qui es vantà de trobar tantes coses! ¿Fou, per ventura, un déu o un mortal de seny, gairebé diví, el que enfonsà l'esguard en la pregonesa de les tenebres denses i clarificà amb llums resplendents la pensa de l'ignorant? Adoctrina'l, o Diana!, que bé ho pots; ensenya un sacerdot de les Muses.

Se creu que Dercile, vell d'Arcàdia, antic habitant del ric Menal i de la fructífera Amicle, fou el primer que tirà els filats dins una vall solitària. Mai ningú no s'és mostrat ni més just ni més respectuós en terres dels déus. Per això fou placent a la deessa dels boscatges de vetlar els anys primerencs i proclamar-lo trobador d'una obra tan gran, i, encara, li féu manament de divulgar el seu art i glòria a tot arreu. Ell, el primer de tots, tregué punta defensiva al garrot i el voltà de bolles, que minvaven els cops del caçador. Més envant hi afegí dents punyents de porc senglar i doble força. Altres, però, eriçaren les bolles de ferre amb dardells, per tal de deixar malferida la caça.

No et deixis ullprendre fàcilment per allò que és novell. Tant es perd un per més, com per menys. La moda vaivera ens porta seny a perdre i ens decanta dels costums coneguts.

¿Caldrà, ara, parlar de les disforges piques macedòniques, dels garrots guarnits de petites dents tallants o d'aquell ferret desmesurat amb què l'abrivat Lucani allargà la llança, treta l'escorça? El dardell tindrà bones mides i serà manejadís. Massa lleugers caurien enfora, massa feixucs, ben aprop. No plagué a Diana de donar a les companyones altres armes que un arc i un buirac. No refuseu a la deessa les sagetes voladores, car produireu greus efectes. Apreniú de bona hora a triar el millor dardell.

La Tràcia nodreix al cor de les fondalades, que l'Hebre rega, bon nombre de corners i, vora la riba, creixen la murtra espessa votada a Venus, el sapí, el teix, el pi, la ginesta d'Altim, el lotus salvatge, bell arbre de l'Aràbia, l'aspecte del qual apar incult, però de les branques en degota l'encens benolent. Gràcies a les nimfes

dels boscatges i a la natura singular a ningú no deu la utilitat i l'arranjament. Amb tot, les branques tortes de la nostra arbreda s'afaisen amb el treball.

Començau a escapçar el luxe funest dels verducs. El fullatge ofega el bosc. Quan un arbre esponerós allargui les branques i branquillons, torrejadors, cap al cel, esporgau-li els joves rebrots i tallau-li tots els ulls. Per les obertures s'escolarà la sava que nodria el fullatge viciós i superflu, i les venes seques s'enduriran. Després, etsecaiau, confiats, les branques de cinc peus, quan la tardor aturi la pluja temperada, i ens ofreni les darreres fulles i els últims fruits.

[IV. ELS CANS.—LLURS QUALITATS.—ACOBLAMENTS]

Però ¿per què ara he de foraviar-me de l'objecte del meu escrit? La part més essencial en la caça és la tria dels cans, com sia patent que bé amb els mitjans de la natura s'acarnissa en l'empaitament dels enemics indomables, o bé se'ls mou guerra pels engans de l'art.

Cans hi ha de mil contrades diverses i quiscun serva el caràcter del seu agrer. Als medes els manca intel·ligència, en canvi llur viure és la lluita, qualitats que els celtes estimen més que qualsevol altra. Els cans gelons, contràriament, no són afectats de combatre i esquiven la brega; però, d'altra banda, són prou enginyosos. Els perses ajunten a la intel·ligència el punyiment guerrer.

A uns els agradaran els cans iracunds i bellugadissos de les terres dels Seres, altres en voldrien just de Licaònia, dòcils i alhora de combat. Els d'Hircània mariden bé l'ardor bel·licosa d'aquests amb la singularitat de cercar la companyia de la salvatgina al bosc: l'amor els captiva i subjuga a les suaus lleis. I obtinguda, el ca recelós es passeja ufà per les tranquil·les cledes i la cussa no rebutja les afalagadures del tigre, el qual ha de donar als quissons el millor del seu. Els quissonets, però, menats ja pel cec instint, s'anostraran de bona hora per la caça a la cleda estant, i engreixaran amb la sang de la guarda.

Així i tot, peixiu-los malgrat la destroça comesa. Són ja els braus lluitadors que ho rescabalaran amb escreix agafant feres salvatges.

El ca d'Umbria fuig quan es troba davant l'enemic que destrià,

Passau el freu dels Morins, on es revolca la mar en tempesta i entrau a les terres bretones i a la fi ¿què en treureu de tantes despeses i afanys?

No us enceguin ni l'aparença ni la color, caires flacs dels cans de Bretanya. Mes, quan emergirà un cas pesant en què caldria mostrar gosadia i arriscar-se amb coratge cec, llavors la vostra admiració exalçarà damunt tots els tan anomenats molossencs.

Els habitants d'Atàmania (1), d'Azorus, de Fheres, d'Acarnània proven llurs cans amb els molossencs. Els primers són destres, els altres peguen investides sobtades. Els acarnanians, per semblant a llurs cans, es llancen a la brega sens brogit. Contràriament, els d'Etòlia, amb lladrucs espaordeixen els senglars, que a penes esguardaren i, així, desserveixen als caçadors, qui contempen les bèsties com fugen terra endins, per tant d'avalot mogut, i alhora empaitades per desmoderada coïtja. D'altra banda, són llests i hàbils per olorar la caça i no parar fins a trobar-la; per això no sabriem privar-nos de llur companyia.

Acoblau, doncs, races tan diverses. I es seguirà que la cussa d'Umbria trametrà als cans de la Gàllia l'empenta abrivada; els gelons heretaran gosadia dels hircans i els molossencs esmenaran els clapits comprometedors dels etolians. De les qualitats bones de quiscun, triau-ne la flor i ho retrobareu en la fillada.

Preneu gust per la caça falaguera: estimau-vos més amollar una daina poruga i resseguir les petjades torbadores de la llebre: cercau cans petronis o roquers, que tals s'anomenen els llambriners sicambres i els celtes, irregularment clapats. Lleugers, com el pensament i la sageta, ben tost senten caça l'agafen, però mai no la saben trobar. Això es diu, i no sens motiu, dels cans roquers. Si aconseguísseu moderar les presses, caurien sens fressa sobre llurs víctimes; es guanyarien l'anomenada que ja tenen els metagons als nostres boscatges. Llur impetuositat els danya. Així i tot, la raça no és menys singular que la pàtria: Esparta i Creta els tramenten llurs alumnes.

(1) Contrada a l'est de l'Epir prop de Tessàlia.

[V. LLOANÇA A HAGNON.—EL CA-LLOP]

Era Hagnon de Beòcia jo Glimpicus! el primer qui passà una corda al teu coll i et menava a les selves; Hagnon, fill d'Astile, Hagnon, del qual el meu agraïment mai no cessarà de certificar ni de lloar sobrenaturalment.

Esmenta les arts, encara tastanetjants en llur bressol, abans de prendre quiscuna camí ni carrera, i ell no cerca per companyia gran gernació, ni gros bagatge, sinó, més tost, un ca metagó (1). I a trenc d'alba, esguardava l'animal trescar pastures, fonts i cataus on s'arrecera tots jorns la salvatgina. I si les espesses petjades li feien perdre el quest, el contemplava com se n'apartava, traçant-ne ample cercle. Després, com represa l'exploració retrobava la petja amb tanta empena com la dels cavalls d'una noble quàdriga de Tessàlia, la qual corre desbridada, mentre atravessa la plana de Corint, esperonats per la glòria dels avantpassats i l'esperança ubriagadora d'atènyer la primera corona. El guia, però, li capturava de bona hora el briu desmoderat, temerós que la presa no fos escàpola, dispersada pels clapits, o bé que la perdés per comptes d'una caça migrada, o que, resseguint el rastre de fàcil caçada, s'esmunyís de les mans el fruit de l'investida primerenca.

Tot just trobada la petja i, encara, el cau de la salvatgina, prou que el ca cuitarà de fer-vos patent amb moviments l'ene-mic present, amagat. Remenarà la cua lleugerament i, amb aquestes mostres, us denunciarà la joia i, encara, es tirarà en terra i la gratarà amb els peus i, alt el cap, alenarà l'aire amb força pels narius oberts. I malfiat de la primera fressa, convidarà el caçador a recórrer el fort de l'amagatall, des de l'entrada fins a l'eixida. I si se'n seguís que romangués enganat—cosa rara—reprendrà la pista, que mena a eixida certa, i traçarà novell cercle, fins a retrobar les primeres petjades. I quan la victòria curulli tants d'afanys, feis-n'hi part al vostre fidel company de la caçada perquè semblant gentilesa li servirà tostemps el briu.

Vetací la gran mercè, el magne trofeu que el favor dels déus t'atorgaren jo clar Hagnon! Per això, mentre durin els meus versos i els boscatges no es desrobin de llurs encisos, i l'home ma-

(1) Cans excellents per la caça.

negi les armes de Diana, el teu nom restarà immortal. Te som deutors del ca-llop, producte mig salvatge, no excel·lit, encara ara, en agosament, en olfacte sensible ni en traces de lluitador. Empaita el lleó, com tothom sap, i contrasta amb ell destrament i, encara, el tomba amb els peus curts, car de petita alçada és; i, ara em dol haver de certificar la lletjor, talment la d'una guineu. El seu aferrissament mai no demanca i, certament, no podria recomanar-vos altra raça per afers tan importants, jatsia que per greu dany vostre, defalliria ran del perill i pagaríeu ben cara, al cap d'avall, la imprudència.

[VI. EL BON CA.—MATERNITAT]

Preneu esment acurat en fer les colles. Les qualitats dels pares mesuraran les dels fills. Mai no acoblareu races gairebé desconegudes. Tria, més tost, espècies ben adients i prenidores per llur exterior. Cap alt, orelles erectes, boca grossa, dents amenaçants, alè ardent, ventre fort i estret, cua curta, costats llargs, coll pelut que guarda del fred, espatles vigoroses, pit reeixit, bo per emprendre i portar a terme esbraonadores caminades. Tals deuen ésser les qualitats físiques d'un bon ca de caça. Deixau els que tenen cames llargues i són blans a la prova. M'estim més sempre els de cames dessustades i cuixes fermes.

Els afanys seriosos seran a l'època de l'encollament si ella, en un lloc recòndit i donada a un ca de raça noble, resta indiferent. La natura posa tendresa en les primerenques mostres d'amor. Si esquiva la companyia, millor seria estalviar-li tota molèstia, i deixar-la en repós. Ja en tindrà abastament amb la somada. Després us aconsellaré que la farramalla bellugadissa dels naixons no cansi la mare, i en això ells mateixos us aidaran. ¿Veis aquell que a penes se serva dret i tastanetja? Dia vendrà que us farà honor. La seva trapaceria comença a aixecar-lo sobre els altres i a regnar damunt les entranyes maternals, i a tenir al seu compte tots els mugrons, i, en tant que la tèbia calentoreta es deixa sentir dolçament, no comporta a ningú al dors de la mare. Però quan amb el vent capvespral vendrà la fredor, deixarà la senyoria i farà poc recapte que la canilla esburbada i nombrosa envaeixi la mare i la cobresca. Sospesau els cabrits amb les vostres mans i sempre veureu torre-

jar el més llambriner. Mai no em fallà tal experiència i ho podeu ben creure.

Altre cura haureu, és a saber, no planyereu afalagadures a la partera que bé prou les mereix. Tot el que fareu per ella els fills us ho retornaran en profit. Llargament freturà les vostres atencions ben amorosides, fins i tant que, lassa ja de peixir els menuts, se'n departesca. Llavors cuidau-vos d'ells solament, amb menjarets de llet i farina. No aneu de requisits costosos i recolats, que desvetlen la talent. La vostra gentilesa esdevendria més envant prou damnosa.

[VII. CONDEMNACIÓ DEL LUXE.—LA FILLADA—PREPARATIUS DE CAÇA]

I què ¿per ventura no fou així que es descarreraren els sentiments de l'home? La raó sempre s'aixecà i contrastà amb els vicis que volen entrar. El luxe ja perdé els reis d'Egipte,—bevedors de vins narcòtics dins tasses de pedres precioses, perfumades amb el nard del Ganges—, ofrenant-los a la disbauxa. Ningú més que el luxe ¡o Lídia! no et junyí al domeny de Cirus, amb tot i ésser rica, i esmunyir-se les ones carregades d'or. I tu també ¡o Grècia! cuïtosa de no haver res endarrera, agavellares les arts, les quals nodreixen luxúria i, folla, acollires els costums externs i amb aital compost ¡quantes voltes i fins on enfosquies el decòrum ancestral! En canvi, a casa nostra ¡que magre era la taula dels Camillus! ¡Quina esponera mostraves després de tants triomfs, o Serranus! Fou per via i manera d'un règim sever i d'una amor fonda a les virtuts de l'antigor que Roma esdevenia cap i casal de tot el món; per semblant capteniment s'enlairava fins als cels i atenyia els màxims honors. Tots aquests exemples certifiquen que les coses grans sovint s'escondeixen en les més petites i, encara, la raó i la prudència de menar-les a bona fi.

Un mestre anostrà els cussons; els arreglarà el menjar, i haurà cura dels treballs i dels càstigs, i els ensenyarà la manera d'encalçar les feres. I, per cert, que no és vil tal càrrec. Comanau l'afer a un jove fadí de qui ha alt, entenimentat i agosarat. Si fos ignorant del punt propici per l'atac i de l'hora de tirar-se resoltament sobre l'enemic i d'acórrer als cans que fugen s'esdevindrà que o bé aquests s'escamparan errívols, o bé atenyeran ben cara la joia,

Bo seria que us previnguéssiu abans de tot i us folràsseu de totes les armes que mantenen viu el coratge. Una bena ben forta volti les cames fins a les seves galtes. No oblideu la carnícera de pell de vedella o de salvatgina i posau-vos a l'esquena un petit sarró i una curta clàmide i al cap una gorra blanca de geneta. Encara, el coltell toledà pengi al costat i una gran falàrica de ferre corbat a la mà dreta retembli amb brogit esgarrifós i aterri el que destorbi el pas. Veusací quin ha d'ésser el vostre aparell de caça.

[VIII. MALALTIES DELS CANS I CURACIÓ.—FATILLERIA]

¿Què us diria de les nafres que els cans s'emportaran de la brega, i de les malalties i llurs causes? Us pregaré de guarir-les a temps. La mort, sempre famolenca i per qui tot és bon past, plana damunt ells i glaça la terra amb la remor de les ales sinistres. A greu mal, pertany greu remei. La Fortuna prou ajudarà el vostre art. Cercau primer el que ablanesqui la divinitat i la giri vers vosaltres. El remei no serà lluny. Per fonda que sia la nafra, mentre la carn, agrament esquinçada degotarà sang negrosa, preniu de la bèstia, qui la malferí, l'orina i amb ella fregau-ne l'oberta fins i tant l'acritud del líquid estronqui les venes. Així barrareu el camí a la mort. Una volta neta la ferida, treballau per cloure-la, i cosir després amb fil prim. Però si romangué poc oberta, caldria llavors xapar-la per tal d'ésser examinada a dins. El guariment no costarà gaire quan el mal és fresc encara i per encalmar-lo bastaria passar-hi sovint blanament la mà o posar-hi untura negrosa de reïna. Si la nafra no era fonda, aleshores el mateix animal hauria en la pròpia saliva el millor dels remeis. El cas fora greu i la cura treballosa, si la malura, tardanament manifestada, envaís tot el cos, perquè la cangrena es tornaria contagiosa i s'encomanaria als altres cans, els quals moririen sota un mateix flagell. Tal, que no hi ha enginy que hi valgui, i és endebades tota esperança.

Sia que Proserpina crida la mort de les tenebres d'Estígia, sia que la malvestat baixa de dalt o l'aire gita alenades pestíferes, o que la terra vol fer malbé les seves obres, decantau els cans de tot veïnatge amb el mal; aconduiu-los, més tost, a les solituds de les fondalades obagoses, ran de correnties cantussejants. Veusací el primer càrrec a prendre si voleu emparar-los de la mort. Llavors, el guariment haurà valença, i la pràctica refermarà els nostres preceptes.

Les malalties, però, no són iguals, ni tenen idèntica malura. Parlaré ara de llur varietat i dels mitjans adients per remeiar-les aviat.

La ràbia és terrible en els cans joves, en tal guisa que si no hi paràsseu esment tot d'una esdevendria incurable, i a risc de colar la vida. Cal ofegar-la abans de néixer. Sabut és que aquesta peste cruel i temible s'aferra a la rel de la llengua amb el nom de cuquet. Quan eixuga les venes i hi deixa encesa febre ardent, desitjós d'apaivagar la sed turmentosa, va errívol i aborreix el jaç, abans tan placent. Així, amb aital desplaçament, fibla els cans a manera de punyent agulló i els torna furients. D'hora, esvaiu amb el ferre, quan són joves, el començ i la causa del mal: el guariment és proper. Tria un pols de sal pura dins la nafra oberta i estopejau-la blanament amb oli, i abans que la nit embolcalli la terra dins les ombres, l'animal ja no tindrà record de la malura, i s'acostarà, encara, a la taula, amoixador, i us demanarà un mos de pa.

¿Caldrà, ara, recitar les fatilleries d'en temps primer? Cert, no era cap vana temença la que inventà semblants passatemp, car els pobles no hi anirien tan seny a perdre. No mancaren homes subtils i trapacers que aconsellaven fermar al coll del ca malalt pèls de gat salvatge, collarets de copinyes consagrats a Venus, carbuncles, corall de Malta i també herbes màgiques. Però amb la protecció dels déus i llur valença els homes romanen francs de tot encisament maligne.

La ronya s'aferra terriblement als cans. La coïtja els mou a gratar-se impietosament fins a morir de mort lenta. Una volta exhalada, convendria més afluixar-se de l'animal, pres de greu malaltia, si la resta voleu que isquen escàpols del funest contagi. Si fos benigne no valdria la pena de témer l'estrall sobtat. Aquestes són les ensenyances que ens mostra l'art per esquivar mals esdevenidors. En aquest cas, foneu betum i reïna mesclat amb vi i sutzes escolims d'oli i, amb semblant unguent, rentau-ne els malalts. Per aquesta via el mal aminvarà i s'ablanirà. No planyeu l'esment; posau-los a cobri de la pluja i de la tramuntana. A l'estiu, deixau-los ajaçats dins la blanor de les valls, emparats de tot vent i també de la xafogor ardent del sol, per tal de deseixir-se de tota humor impura, i que la força guaridora s'expandesca a pler dins les venes. A més, podrien tirar-se els quissons dins les aigües escumejants, car placent és a Apolló tal remei, tant que vetlarà perquè perven-

gui a bona fi. L'aciençada experiència ¡que molt aprofita a l'home si sap vèncer la peresa i collir el fruit del treball!...

[IX. COVAL DE VULCÀ I CERIMÒNIES GUARIDORES.—FESTES A DIANA]

En un roquissar esquerp de Sicília es veu un gran coval, votat a Vulcà, solcat de tortes senderes. Al bell niu torregen boscs sinistrament ombrívols, torrenteres torrades per la cremor del foc. Al peu, un llac oliós. Jo vegí arribar-hi estols de cans malalts de greu malura, i llurs pastors més emmalaltits que ells, encara. I clamaven: “¡O Vulcà, divinitat augusta d'aquesta contrada, vers tu adreçam el clam, nosaltres gements en gran desventura! Emparà'ns i atorga'ns el teu socors omnipotent. Si cometérem falliment, que ens valgué semblant punició, apiada't de les nostres angoixes i fes-nos la mercè que toquem la sagrada correntia.” I tot dient aquest prec tres voltes, altres tantes cremaven encens en el foc i aixecaven un altar amb ramatge fructuós. Llavors es seguí l'esdeveniment que no succeeix en cap altre coval del món. El coster de la muntanya es migpartí i sortí el déu sobre l'ala dels vents, dins un trebolí de flames.

De sobte s'albirà un ministre seu, el qual espolsant un ram amb mà tremolosa cridà: “Enfora d'ací, profans, jo us ho man. Lluny de déu i de les ares vosaltres, a qui el crim ensutzà les mans o, almenys, el covà el pit”. Realment, aquestes comminacions glacen els membres d'esglai i torbament.

Qui no servà justícia amb el desventurat i posà preu als seus germans, i gosà occir l'amic fidel o blasrà els déus Pennates i després aportà aquí la gosadia, consellera de semblants crims, entendrà que un déu venjador hi estotja ira implacable contra el malvat. Però, d'altra banda, si s'acosta mansuet i amb puresa d'intenció, el déu volta lleugerament l'altar i es menja les ofrenes i deixa el santuari per retornar al coval. És l'hora aquesta d'aprofitar-se dels dons i socors.

Si la malura consumí les fibres, cuitau de remullar els malalts en el llac sagrat, untau-los d'oli i així foragitareu el mal. Vulcà els haurà guarits, per bé que la nostra natura mateixa li aidàs, car ell pot sobrar-la i apaivagar l'ardència greu. Però si la remeiareu massa tard en falliment, capturareu el mal amb aquest remei ben

provat, car sabut és que a mal sobtat remei prompte. Estrenyeu els narius del ca, rompeu els muscles de l'espatla i feis donar la sang a les dues orelles, jatsia que ací sojorna l'humor impur, l'esca d'aital peste fibladora. Després restaurau el malalt abatut amb baixos d'oli en una vella Màsica, puix el vi esvaeix els afanys mossegadors i ablaneix la coïtja de la malura.

I ¿què diré jo ara de la tossina canera, de l'endormissament trist i fatal, de la gota incurable que atueix els membres? Els cans són víctimes de mil flagells que esquiven els remeis adients. Ja que no pots haver confiança, o ànima meva, en els socors humanals, fes-los davallar de l'alt Olímpic; mitjançant pregueres i sacrificis vendrà la protecció dels déus.

Veusací per què nosaltres bastim altars al bell mig dels boscatges sagrats i ofrenam religiosament a Diana falles espigades, i enjoiam els cans amb garlandes i deixam les armes de caça sobre les flors, que encatifen la selva, on són durant l'hora dels sacrificis, i als jorns festivals. Llavors, precedits d'un tonell i coques fumejants dins paners verdosencs, menam un cabritó, al front del qual a penes es destrien les banyes naixents, i a la mà una branca fruitada. Després, conformement a la cerimònia lustral, els caçadors reben l'aspersió i tots els auguris per l'any venidor són òptims. Finida la cerimònia, o Diana, agomboles, pietosament, els qui clamen el teu ajut per abatre la salvatgina, o per treure franca la guarda de les falconades del mal anorreador, i tu, benigne, fas mercè de la teva valuosa protecció i socors poderós.

[X. QUALITATS DELS CAVALLS.—LLOANÇA DE LA PÀTRIA]

Solament em resta esbrinar, ara, la qualitat dels cavalls, bons per la caçada. No tots tenen l'abrivada que aquest deport reclama. Sovint els defectes són inconeguts. En trobareu que al primer cop d'ull semblen porucs, altres, d'embranchida, però realment fluixegen. Reparau el noble corcer de Tessàlia i el roig superb de Micenes. Són trotadors, alcen les cames graciosament. Cap com ells correrà al cós olímpic més ufanós. Per això mateix rebutjau-los per la caça, car llur empenta ardorosa s'afebliria en l'atac cru contra la salvatgina. Les planures de Siene (1) es meravellen també de llurs cavalls

(1) A la Tebaida meridional.

abrivats. El de Partes, a lloure dins les prades molles, no desmeixerien. Els de Taburu (1) rocós, del Gàrgan (2) paorós i dels Alps Lígurs esgotaran les potes primer que atényer la fi de la cacera, però són agosarats i s'anostrarien bé en l'art que jo enseny.

Natura mostra altres contrastes. Els cavalls de Galícia muntarien ardidament a les cimes dels Pireneus: amb tot, no els provaria amb cavalls espanyols. Els de Murcibe, de boca dura, a penes senten el fre; contràriament, els africans de Nasamònia obeeixen a una petita vergueta.

Els nòmides trameten a Pisa corcers, la vigoria dels quals bé s'agermana amb la gosadia; podrien trepitjar l'arena cent voltes i no els mancaria mai l'alè. Llur manutenció costa poc, ja que s'aconhorten del que els dóna la terra infecunda i un rajolinet d'aigua els sobra per assaciar-los la sed. Els de Tràcia no demanen gaire més. Per deport, a manera dels de Sicília, pujarien fins a les aspres sumitats de l'Etna. Llur coll robust i anques rodones aconpleixen el perfeccionament. Per mor seu, els grecs lloaren el mont Acragas (3); ells foragitaren les feres allà deçà els cims tallats a plom de Nebrode (3).

En els historials de la caça ¡quina anomenada tan singular la d'aquesta muntanya, mare de corcers dòcils! ¡Qui gosaria comparar-los amb les egües de Caònias (4) per bé que Acahia els atorgàs palma immerescuda!

Els cavalls foscs del mont Ceraune (5), i la noble raça de Cirrha (6) que t'és tan plaent ¡o Apollo! a penes sobrepujarien les dificultats de l'art, suara esmentat.

Els cavalls de caça no són els de millor color. Els negres tenen bones cames i semblantment triareu els foscs i els gris-cendrosos.

Per voler dels déus, res no és comparable a les egües d'Itàlia, ni a les seves terres que ens locupleten de multiplicats dons, ni a les nostres prades que la joventut clarifica gloriosament.

ANTONI PONS, TRAD.

(1) Muntanya d'Itàlia a Samni.

(2) Sant Angelo d'Apúlia.

(3-3) Muntanyes de Sicília, lloades per Píndar.

(4) Contrada muntanyosa de l'Epir. Porta el nom de Caon, fill de Priafi.

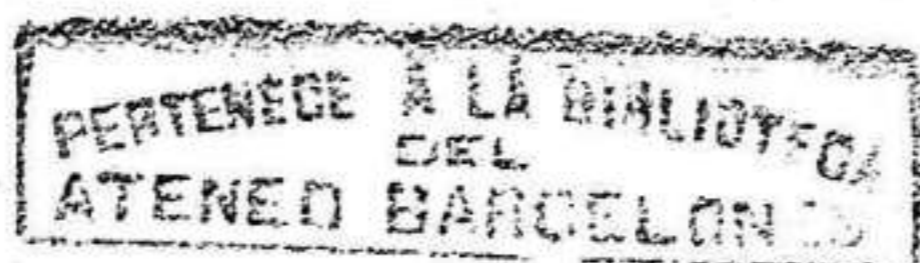
(5) A la Macedònia.

(6) Avui Solona, al golf de Corinte, prop del Parnàs.

EL RELLOTGE DE SOL

A la torre del Convent
en tota vila es veurà;
centinella permanent
que sempre està atentament
esguardant muntanya i pla.

Ets pel poble el relicari
ull ben obert, vigilant,
senyal pel temps necessari
que dels fets duus l'inventari
amb amor sempre constant.

Senyales l'hora immutable
de l'avenir ignorat
a dins el camí insondable,
sempre igual, invariable,
qui degota eternitat.

Tens la busca rovellada
per l'atmosfera inclement,
talment com si, castigada,
tenguessis la mà fermada,
extàtic com un servent.

Lentament l'hora senyales,
qui fa avui farà demà,

de nit acopes les ales;
per tu, ¿què són hores males
en ton etern caminar?

Com un ermità que prega,
desitges la solitud
i no sents la lluita i brega,
que els esperits ens ofega,
de la humana inquietud.

Dónes la volta sens queixa
voltes i tornes voltar,
mentrestant el temps s'esqueixa,
i mai serà la mateixa
en tant que el temps rodarà.

Quanta gent has vist ja fuita,
mortes generacions,
has sofert del temps la lluita
i has vist madurar la fruita
i l'esclat dels ametllons.

Has vist la garba apilada
dins carros fent caramull,
i l'una amb altra abraçada
com cabellera embullada,
groga talment l'or qui bull.

Has vist les blanques casetes
—¡tan petites i tan grans!—
qui de lluny semblen juguetes;
el vespre hi brillen llumetes
com uns ulls pipelletjants.

La remor de les esquelles
d'ovelles d'un gran ramat,
notes senzilles i belles
d'incompreses cantarelles,
ecos divins dins el prat.

Homes ja vells, faç colrada,
botons de Malta en els pits,
calçons de llista estufada,
la cara neta i ruada,
la pipa estreta en els dits.

Plenes d'amors i alegries
has vist les festes anyals,
t'han voltat les xeremies
rememorant elegies
dels bons temps patriarcals.

Tu marques l'hora sens queixa
i volta que voltaràs,
mentrestant el temps s'esqueixa...
i mai serà la mateixa
la volta que donaràs.

MIQUEL FORTEZA I CORTÈS

FLAIRES DE TARDOR

SURA l'avançada tardorenca.

Ja els boscos de verdor es destrien a balquena i les fonts vives tornen a somniar, amb sentimentalismes de princesa enamorada, en les entranyes de les roques.

En el cel, s'acaramullen blanques nuvolines, joiosa escuma de l'onada de l'atzur.

Jorn clar, transparent.

De lluny arriben amb recança els sons d'una campana de llogaret, desdibuixada darrera l'aplec grisenc de les millenàries oliveres. La pau del paisatge convida a la contemplació. Es desfà la llum del sol en polsina daurada que besa els codonyers pinzellats de groc fruit. I embalsamen l'aire les flaires del llençisc i dels pino-tells humits de rou.

Més enllà d'un turó massell de velles alzines, aixequen llurs caperutxes dues rengleres de molins envelats. Són gegants de la planura omplerts de vida i força.

Simfonia d'ocells.

Tonades clàssiques de la terra.

És la Mallorca senzilla i bona que enlaira el seu cor a l'infinit.

Quan l'home ha gaudit d'aquests instants contemplatius es sent més humà. Natura endinsa en l'esperit quelcom de la seva essència i de la seva placidesa, i els sentits s'auriolen d'agradós benestar.

Mallorca té l'ànima de poeta i sempre està habillada de vestidures de llum i de flors.

La casa pagesa dorm sota el tebi vel matinal. I a la vora del torrent s'estén una catifa de primerenques floretes d'hivern.

Núvols d'ivori passen pel cel, dolços borrallons que donen la temptació al poeta d'anomenar-los "besos blancs del blau".

En l'espessor de la pineda canta amb folia l'ocellada.

Paisatge de tardor.

Els despullats arbres semblen rams marcits. Fulles grogues, sota les quals la primavera farà brollar la sagnant roella i la blanca

margalida. I en els solcs de les terres llaurades, i també en els goretts, forceja per treure el verd la humil herba.

Les vinyes han tenyit el fullam de sang i els magraners s'han carregat de llanternes de foc.

L'arbocera ha madurat. I arriba ja l'avançada dels tords en els olivars de la serra.

Tot allò eminentment formós té cabuda en aquesta illa del cel blau. Des de la muntanyola espinada de figueres de moro plenes de madur fruit, fins a l'espadat imponent i majestuós que s'emmiralla en les cales marinenques. Des del paisatge suau, virgilià, de records bucòlics, on encara es sent el tosc flabiol, fins el quadre selvàtic de les regions d'altura, niu de voltors i seient del càrritx d'ufanosa cabellera arrelat a les encletxes dels penyals penjants sobre l'abisme.

Però on vessa més l'Autumne els seus dons és en la llum mateixa que pren desiara tonalitats d'ametista i de violeta, sens desdenyar la porpra quan el sol se condorm en el bressol de la nit.

La fantasia arriba a somniar com poden els homes sentir-se poetes sens haver presenciât aquestes disbauxes de llum i claror, gairebé úniques en el món per la seva infinita bellesa i per l'imperiós sentiment que imposa als sentits.

A aquesta illa no és la grandesa de les costes, ni les coves de tanta anomenada, ni la dolcesa de les planures, ni l'épopeia de la florida dels ametllers allò que és més mallorquí, sinó la llum mateixa, bes de Déu, somris dels àngels; l'atzur intens que es perd en les profunditats del cel; el color meravellós de la mar riallera, tan blava com el cel que la cobreix.

MATEU CLADERA I PALMER

TEMES OBLIDATS

NINGÚ no sap com m'agradaria tenir això que se'n diu una ploma lírica: una d'aquestes plomes que quan veuen un bocí de cel blau, el sol, la lluna o les estrelles, boten d'allà on estaven, se fiquen dins la mà del seu amo, tiren cap al primer paper que veuen i, exaltades, donen sortida a un brollador de paraules; ballen eixerides, se dobleguen com el millor acer, giren i omplen en pocs minuts un munt de fulles.

Si la meva estilogràfica fos una estilogràfica lírica jo l'ompliria de tinta i li faria contar una història romàntica de la qual sembla que tots ens havem oblidat. Però no puc; és impossible; la meva estilogràfica no és bona per això: me faria fer el ridícul; cap paraula seria escaient i es riuria de coses tristes o en ploraria d'alegres. Abans d'arribar a la tercera retxa, m'hauria esquitxat de tinta el nas i les ulleres.

Així, doncs, no em resta més que recordar aquest tema, aquest filó literari, tan oblidat, i que és capaç d'omplir de follia tantes plomes. Veus-lo aquí:

George Sand ha estat a Mallorca. Sí, senyors, a Valldemossa. Encara no està dit tot: amb ella va venir Chopin; era l'any 1838. Chopin estava tuberculós. Romanticisme. George Sand ens va fer una bona partida de males passades i ens va tudar la Carta de Vallseca. Chopin feia música a la Cartoixa.

¿Com hem pogut oblidar aquestes coses?

Fins una màquina d'escriure "made in U. S. A." es commouria de tot això i es dispararia com una metralladora folla.

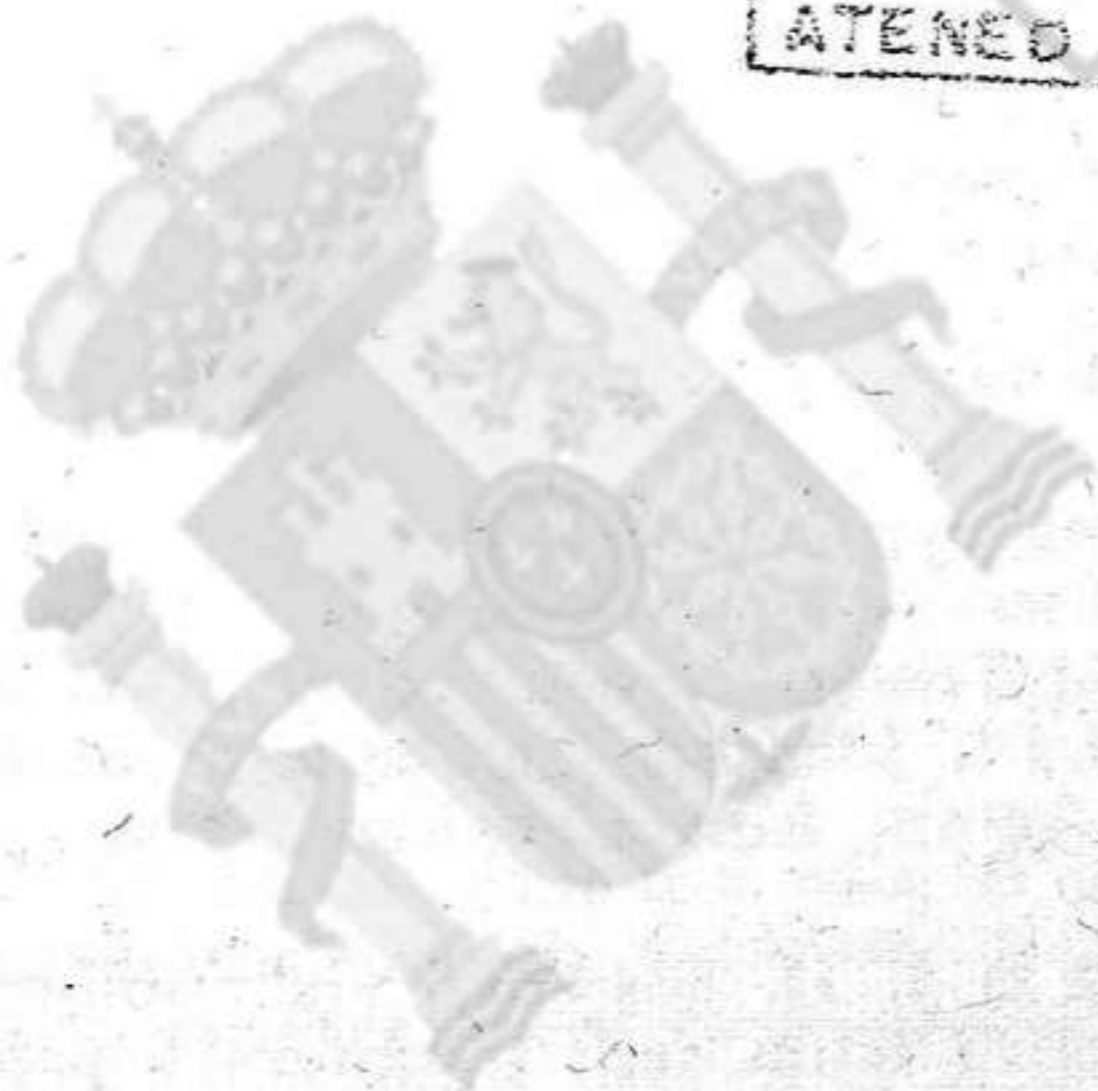
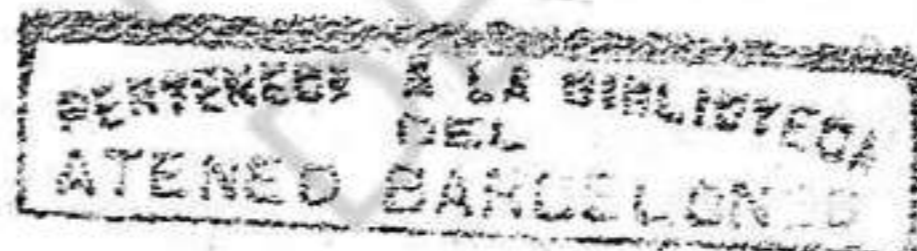
Cartoixa. Monjos blancs que fugiren. Claustres plens de remors. La lluna pàlida com un Pierrot. Spiridion. Lelia. El piano Pleyel tocant un nocturn. La negra marmota de la nit se'n va per ponent mentre que per llevant l'Alba, amb un gros pinzell, va pintant de rosa el cel, les muntanyes i el cloquer de la Cartoixa. ¡Ah! ¡Oh! ¡Visca el blau! com digué En Rusinyol. Blau és el cel, blava és la

mar. Els pins canten una salutació al dia. Les fonts hi posen els acords. ¿Què voleu més? Doncs, sí; encara hi ha més; ens resten les velles oliveres, les oliveres mil·lenàries amb les soques torçudes plenes de dolor: "Uomini fummo; ed or sem fatti sterpi..."

Tot això és un tema magnífic, bé el mirem pel davant, pel darrera, cap amunt o cap avall.

I veieu el que són les coses. Tots ho hem oblidat. Jo crec que ja fa més de vint-i-quatre hores que no he llegit cap article que parli d'aquest tema tan suggestiu.

JOAQUIM VERDAGUER

ASSOCIACIÓ PER LA CULTURA DE MALLORCA

CRÒNICA

COMUNICACIONS TRAMESES.—Al President de la Diputació en sollicitud de llibres per la nostra Biblioteca.

COMUNICACIONS REBUDES.—Una del President de "Cultura Sónserve-re" Sr. Miquel A. Servera, amb la qual ens comunica que dita entitat veu amb gust i accepta la nostra proposició d'organitzar un cicle de conferències en el seu estatge social.

De "Palestra", de Barcelona, per la que ens invita a assistir al seu acte inaugural, del qual se'n dóna compte en altre lloc d'aquest número. En representació nostra hi assistí el nostre consoci Miquel Ferrà.

Una invitació del President de l'"Arpa", d'Inca, pel concert que es va celebrar el dia de la fira del Dijous Bo.

BIBLIOTECA.—S'ha rebut, junt amb atenta comunicació, de la Diputació de Balears, bon nombre de valuosos volums per a la nostra Biblioteca.

DELEGACIÓ DE FELANITX.—Ha quedat constituïda aquesta Delegació, amb la següent Junta Directiva:

President, Pere Antoni Reus Bordoy; *Vice-President*, Josep Masot Novell; *Secretari*, Pere Oliver Domenge; *Vice-Secretari*, Guillem Bennàser Bennàser; *Comptador*, Bartomeu Gayà, Pvre.; *Tresorer*, Joan Oliver Obrador; *Bibliotecari*, Bartomeu Vaquer Veyu; *Vocal 1er*, Joaquim Nicolau Artigues; *Vocal 2on*, Jaume Arnau Vadell; *Vocal 3er*, Antoni Mus Caballero; *Vocal 4rt*, Gabriel Obrador Valls de Padrines.

No tenim cap dubte que amb la J. D. susdita i els nombrosos i decidits socis d'aquesta Delegació la seva feina serà fructífera i profitosa.

CALENDARI MALLORQUÍ.—Ha aparegut ja aquest Calendari, editat per l'"Associació" i adreçat principalment a la nostra pagesia.

No ens dol confessar que aquesta publicació no ha sortit, enguany en el seu primer any, així com era el nostre desig, però és un assenyalat pas d'una actuació per mallorquinitzar el nostre poble.

Amb tot, ens afalaga l'excel·lent rebuda que ha tingut, tant per part del públic al qual anava adreçat, com dels elements cultes de Mallorca.

Hem d'agrair públicament la col·laboració que ens han donat per fer aquest Calendari els senyors següents: Mn. Galmès, Andreu Ferrer, Joan Pons, Antoni Jiménez, Mn. Antoni Pons, Estanislau Pellicer, Elvir Sans, Emili Darder, Arnest Mestre, Bartomeu Forteza, Joan Salom, Bartomeu Co-

lom, Pere Josep Vidal, Joan Ferrer, Miquel Massutí, Miquel Forteza, Antoni Parietti, F. de S. Aguiló.

Pregam als nostres consocis que no deixin de fer-lo conèixer arreu.

LA NOSTRA ACTUACIÓ ALS POBLES.—Formant part del cicle de conferències donades a Artà, els senyors següents han tractat els temes que s'indiquen a continuació: Josep Sureda i Blanes, sobre "Mistral, poeta pagès"; Miquel Massutí, sobre "Biologia marina"; i Ferran Blanes, sobre "Plagues del camp".

HOMENATGES.—La Junta Directiva ha pres l'acord de retre homenatges als senyors Joan Marquès, Miquel Duran, Andreu Ferrer i Llorenç Garcias, directors dels setmanaris "Sóller", "Ca Nostra" i "Llevant" per la seva constant acció cultural mallorquinitzadora que han duit a terme per mitjà de les seves respectives publicacions periòdiques.

JOVENTUT ESCOLAR

ACTE INAUGURAL.—El diumenge dia 30, a les 10 i mitja tengué lloc l'acte inaugural de "Joventut Escolar" en el teatre Líric d'aquesta ciutat.

La Presidència era ocupada pel Director de l'Institut Nacional de 2.ª Ensenyança, En Sebastià Font, el catedràtic i publicista En Gabriel Alomar i membres de les Juntes Directives de l'"Associació per la Cultura de Mallorca" i de la "Joventut Escolar".

El públic que hi concorregué, nombrosíssim, omplí tot el pati de butaques, diverses llotges i bona part de la galeria.

Hi assistiren els directors i gran nombre de professors dels centres docents oficials i privats, així com molts estudiants i nodrida representació femenina.

El Sr. Arrom, en nom de "Joventut Escolar" llegí un ben escrit parlament. A continuació el Sr. Darder, president de l'"A. C. M." i el mestre Gabriel Alomar donaren lectura als seus respectius discursos i clogué l'acte el Director de l'Institut.

Ens abstenim de fer un extracte d'aquests treballs,—dels quals es destaca el de Gabriel Alomar, vertadera joia literària,—ja que "Joventut Escolar" té acordat publicar-los íntegres.

L'acte començà i acabà amb unes interessants projeccions de films facilitats per la revista "Cuadrilátero".

CURSOS.—El dia 10 començà sota el guiatge del Prof. F. de S. Aguiló el curs de mallorquí per als socis de "J. E."

Estan en organització els de Microbiologia, Psiquiatria, Biologia marina i Estadística.

SECCIONS.—S'han organitzat les seccions reglamentàries de Cultura física, Ciències, Lletres, i Art i Fotografia.

EXCURSIÓ.—S'efectuà una excursió a les Illetes i Portals que va tenir el caràcter d'entrenament per a altres de més volada que tendran lloc en dates pròximes.

L'olim *Excellentíssim* Sr. Pere Llosas Badia, tan *excellent* Governador civil de Balears com *excellentíssim* prosista, deixà entre nosaltres igual bon record en els dos citats aspectes. De l'Antologia de retalls que provarien el segon, *exhumam* aquesta bella mostra d'estil, d'un inefable article que aparegué amb el títol de: "Vida Nueva... Resurrección", i amb el subtítol de: "Almendros en flor, bautizos y boda" a "La Almudaina" de 26 gener 1929:

«El grito de primavera, de resurrección y de vida nueva, que lanzan los almendrales en estos días, ha repercutido hoy con inflexiones de delicada ternura en la Parroquial de San Miguel y en la Iglesia del Convento de la Merced. Una agraciada artista de circo Louissette Billiarand, que ejecuta en el Victoria difíciles trabajos de trapecio, convenientemente preparada por el Canónigo Sr. Ibáñez Rizo, ha recibido en San Miguel las regeneradoras aguas del bautismo, que después de mojar el blondo cabello de la francesita, al resbalar por su frente y sus mejillas, formando argentados hilitos, se confundían con las lágrimas que destilaban sus grandes ojos empañados por la más dulce de las emociones.»

E L S L L I B R E S

ARTUR VINARDELL ROIG.—*Hores tràgiques i anecdòtiques de la Guerra.*—“Dalmau Carles Pla, S. A.”. Editors.—Girona.—113 pp.

Veusaquí un diari dels primers mesos de la gran guerra que, publicat per allà l'any 2000 i tants pels descendents del senyor Vinardell, hauria pogut ésser interessant, per tal com posa de relleu el pensament de molta de gent (entre la qual nosaltres mateixos ens comptam) durant aquell conflicte bèl·lic.

Ha fet mal fet el seu autor de donar-lo ara a la impremta. Actualment, tot allò de 1914 de la lluita pel dret dels pobles, la justícia i la civilització ens faria riure, si no hagués costat la vida a milions d'homes.

No són aquests llibres que ens parlen de glòria i lloers conquerits als camps de batalla els que ara necessita la joventut. Era millor que aquest diari hagués dormit al calaix fins que el temps l'hagués convertit en una cosa absolutament inòcua.

Deficients el lèxic, la sintaxi i l'ortografia emprats. L'autor en una nota diu que accepta tota la responsabilitat de la revisió de proves, corregides segons el seu particular criteri. Hauria estat millor que no n'hagués acceptat la responsabilitat i, en canvi, hagués encarregat aquesta feina a un altre.

Ni, pel seu fons, com a homes; ni, per la seva forma, com a catalans, podem saber grat a l'autor del llibre d'haver donat el seu diari de guerra a la publicitat.—E. P.

M. ROSSELL I VILAR.—*La Raça.*—Llibreria Catalònia.—Barcelona.—370 pp.

Poques obres tan interessants com aquesta han sortit—i podem comptar de temps molt enrera—de les premses catalanes. Interessants per molts motius: per la novetat de la tesi, per l'extensa documentació que constitueix el fonament, per l'entusiasme amb què es van treient conclusions dels fets històrics per enrobustir la teoria central.

Rossell i Vilar, que s'havia distingit per treballs tècnics i estudis ben fonamentats i plens d'eficàcia, dóna en aquesta obra, que sense cap exageració s'ha dit que és la més ambiciosa de les publicades en la nostra llengua, una prova terminant del seu valor personal i una demostració patent de la nova cultura i la seva intel·ligència.

Amb un títol tan poc propici a que el lector es decideixi a la lectura—roden pel cervell en parlar de races els coneixements geogràfics amb una mescla de tractats de zoologia—aquest tom de Rossell i Vilar és per aquell que el comença d'una força tan forta com insospitada.

A mida que les planes van essent tallades s'apodera de l'esperit una admiració sincera per l'autor en veure com totes les circumstàncies, tots els fets, totes les ciències, són aprofitades per conclusions que un no sospitava. I al costat d'aquest esperit constructiu un veu com en l'autor hi ha un dels homes més preparats i més cultivats per aquesta tasca.

Des de les edats primitives fins als nostres dies, quant al temps; i des de l'antropologia a la filosofia, passant per la sociologia, tot allò que constitueix avui la ciència és aprofitat per Rossell i Vilar per posar de manifest la importància que en el món té la raça.

Com a primera finalitat tendeix aquesta obra a demostrar que la raça és o ha d'ésser o pot ésser l'element bàsic de constitució de les nacions, elements de més importància que l'imperialisme (que no és sinó derivació de la força), que la llengua i que la religió, ja que ni una ni altra tenen la consistència històrica, ni la continuïtat secular de les races.

La universalitat del concepte racial és el punt de partida del qual arrenca l'autor per aspirar a que sia la raça l'element bàsic de les nacions. Però abans ha hagut d'establir la definició de la raça com el conjunt d'homes d'igual mentalitat i gestes comuns.

Establida la definició, passa Rossell i Vilar a estructurar sòlidament tot el que té relació amb la raça, i aleshores se crea lentament i forta la ciència de les races, la raciologia, ciència que des del caràcter fonamental i els orígens de les races fins a la seva reconstitució ens parlarà de la conservació, adulteració, regeneració i millora.

I no és la raciologia una ciència natural que ens haja d'ensenyar únicament l'aspecte zoològic i anatòmic de les races, sinó que té un ample camp espiritual, tota vegada que cada raça té una mentalitat pròpia, fet tan exacte com ho demostra que solament les races pures produeixen cultura i el mestissatge implica l'absència cultural.

I completant el cicle s'arriba a la conclusió que és la raça la que informa la política; la qual cosa es demostra examinant els moviments de política internacional més important i descobrint que les idees a les quals s'ha atribuït els canvis polítics són accidents i que, en el fons, han obeït els fets a aplicacions del principi racial.

Aquest llibre de Rossell i Vilar, dens de contingut, tant des del punt de vista original com des del punt de vista de documentació, està destinat a influir profundament en tots aquells que es preocupen de les qüestions vitals de la humanitat.

Les 370 planes de *La Raça*, encara que se comenci a llegir-les fredament, són passades amb viu interès i amb sostinguda curiositat, tot i assimilant-ne les còpies ensenyances.

La Llibreria Catalònia, que ha imprès discretament l'obra, afegeix així un nou valor a l'escala de les obres que ha donat al públic en la nostra llengua.

CONCEPCIÓ CASANOVA.—*Poemes en el temps.*—Boixos de Montserrat Casanova.—Editorial Altès.—Barcelona.—72 pp.

Amb un suggestiu llibre, d'una feminitat tota elegància i pulcritud, inicia la seva estada en el camp literari la poetessa Concepció Casanova.

No ha faltat a la nostra literatura, tant d'aquí com de l'altra banda de la mar, l'aportació de les dones que sembla tenguin al seu càrrec la corda més dolça i més fina de la lira. Concepció Casanova segueix la bella tradició; però cal dir que la seva

obra no és lloable certament per esperit de galanteria, no, el mateix podria dir-se'n si l'autora no fos del sexe femení: la seva obra és de valor autèntic.

Dins les 46 composicions que formen aquest tomet de poemes podem trobar des de l'assaig de la rima—bellament culminat en alguns sonets definitius, escultòrics—fins a les formes modernes de la poesia, que renuncia a l'academicisme mètric per confiar la victòria a la força intensa de les imatges, a la poesia interior dels conceptes.

I en un i altre sistema l'esperit profundament poètic de Concepció Casanova ens dóna, traduïts en inspiració, sentiments, imatges, suggerències...

Vejau una mostra:

Irremeiable pèrdua que m'enerva...

*—Tu, digues baix, però, si ara tornés
el cor li donaries, o el pensament, només?*

No són certament iguals tots els poemes del llibre, però no fora just si es cregués que uns són fruits pocs madurs, en relació amb els altres. No, es tracta senzillament de temptatives diverses per apressar la forma propícia a la inspiració i al moment; però mai no hi ha inseguretats.

I aquesta sensació d'haver trobat en cada cas la locució pròpia, la imatge adequada, el ritme definitiu és la que proclama que Concepció Casanova és una poetessa d'alt valor.

Els boixos que ornem el tomet són obres que no desmereixen dels poemes i la presentació tipogràfica és excellent en tots els aspectes, com sortida dels obradors de Ca'n Altés.

ASSOCIACIÓ PER LA CULTURA DE MALLORCA.—*Calendari Mallorquí per 1931.*

Si l'A. per la C. de M. no hagués fet altra cosa enguany—i n'ha fetes d'altres i algunes tan plenes d'èxit com gràvides de possibilitats—que la publicació d'aquest Calendari de 1931 seria ja això una bella mostra de la seva tasca eficient i del seu entusiasme patriòtic.

I no és això sol per la perfecció amb què ha estat confeccionat, des de tot punt de vista el Calendari, sinò per l'esperit vibrant i mallorquiníssim que l'informa.

Certament que un Calendari no és un llibre, però fer aquest Calendari representa haver concentrat el que hi ha escampat en molts altres llibres i sobretot en aquest magne llibre que es diu la tradició i la poesia popular.

El Calendari va dirigit inicialment als nostres pagesos i per portar a terme l'obra s'han aplegat, plens de bona voluntat, uns quants dels amics, admiradors i defensors de l'esperit autèntic de Mallorca.

Mn. Salvador Galmès ha facilitat materials que per una obra com aquesta havia anat preparant pacientment; N'Andreu Ferrer hi col·labora amb la divisió del temps i un recull de cançons populars; Mn. Antoni Pons ha il·lustrat el santoral amb refranys i notes plenes de color i de saba ben nostra; Joan Ferrer ha fet el Judici de l'any, molt adequat i amb un innegable to popular; Miquel Massutí fa present dels seus coneixements científics als pescadors; Elvir Sans dedica unes planes a la vulgarització de la història de Mallorca i dels coneixements de legislació municipal més indispensables; i tècnics de l'agricultura tan coneguts i apreciats com Arnest Mestre, Joan Salom, Bartomeu Forteza i Bartomeu Colom han nutrit l'extensa i completíssima secció Vida agrícola, tan interessant pels pagesos mallorquins. Altres no menys valuoses col·laboracions ha aplegat, encara, aquest Calendari que ometem per no fer la llista interminable...

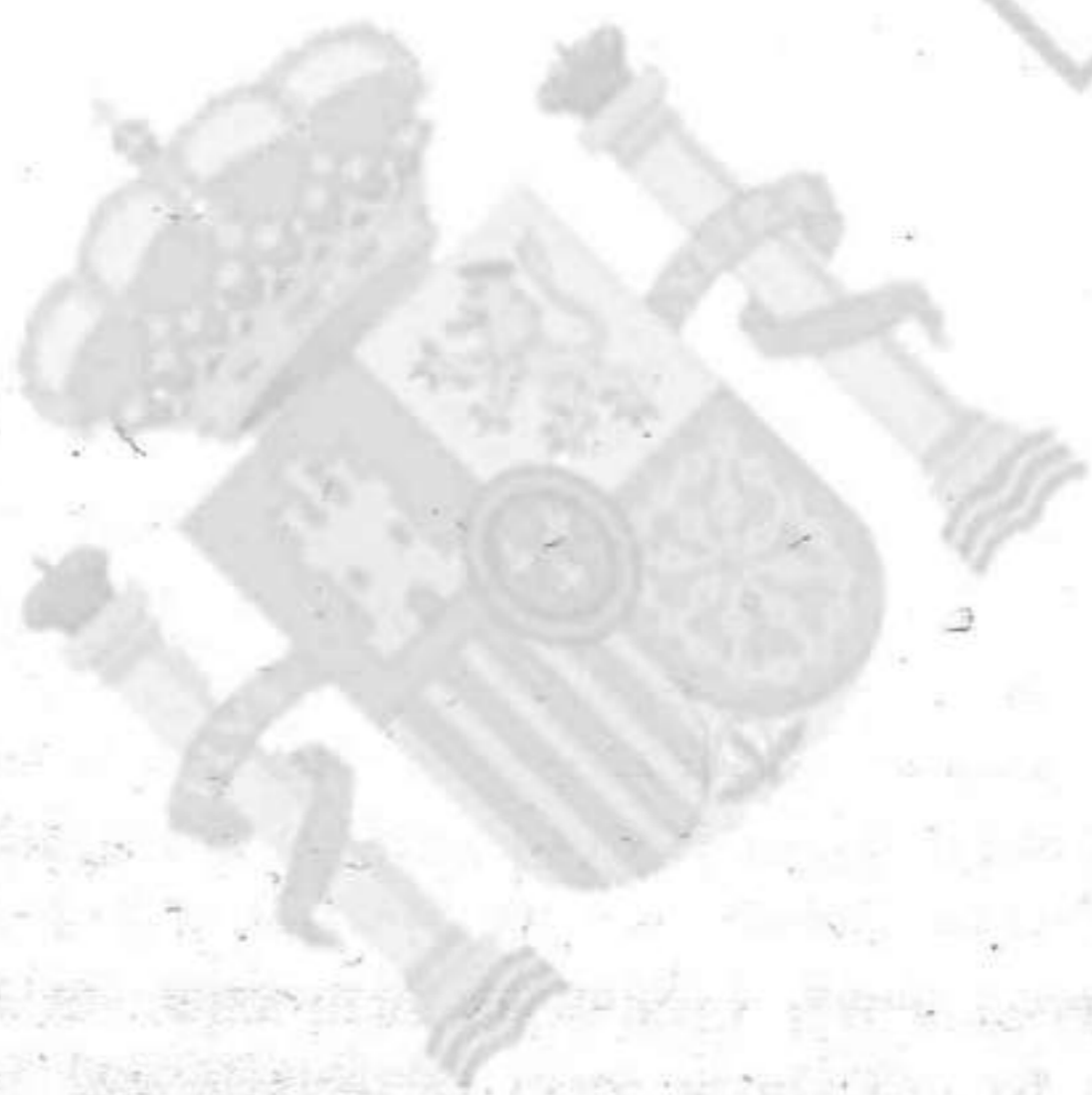
Si així és la iniciació del Calendari Mallorquí cal encoratjar, amb una efusiva enhorabona ben guanyada, a l'A. per la C. de M., per la seva publicació i animar-la a seguir la seva campanya. La difusió d'aquest Calendari pot ésser de gran eficàcia per despertar els sentiments d'amor a l'autèntica personalitat de Mallorca que tot mallorquí duu adormits als fons del cor, tapats amb el record d'una cultura rebuda en llengua que no és la nostra.

POLIBI.—*Història.*—Vol. II.—Traducció de Dom Antoni Ramon i Arrufat.—Fundació Bernat Metge.—Barcelona.—122 pp.

El tom 46 de la F. B. M. és el segon volum de la Història de Polibi, la versió del qual al català és obra del monjo de Monserrat Dom Antoni Ramon, que ja ens va donar el primer volum de la mateixa en el tom 39 d'aquesta meritíssima col·lecció d'autors clàssics.

Aquest segon volum, apart del seu valor propi de caràcter intrínsec, en té, per nosaltres un altre per referir-se a fets molts dels quals han ocorregut a les terres espanyoles, ja que l'historiador parla de l'estada dels cartaginesos a Espanya, la fundació de Cartagena per Asdrúbal, la guerra d'Anníbal, la presa de Sagunt i totes les disposicions preses per aquest cabdill en avançar a través de la península per anar a combatre a Itàlia.

A més de la relació de fets, contats amb la claretat propia de l'escriptor grec aquesta història conté sovint disquisicions de l'autor per justificar diversos aspectes de la seva obra.—R. R. T.

L E S A R T S

CONCERTS

OLGA GOUSSEFF

L'“Associació de Cultura Musical” inaugurarà aquest curs el dia 9 del corrent amb un concert per la susdita pianista.

El programa, molt ben triat, compost d'obres de Bach, Beethoven, Schubert, Schumann i Chopin, denotava l'excellent gust artístic de la senyora Gousseff, puix que no hi inclogué cap obra de “lluïment”, amb tot i que la pulcra digitació que posseeix li hauria permès de fer-ho.

Malgrat aquesta qualitat, una certa manca de temperament va fer que el programa s'escolàs amb pau i tranquil·litat, sense alts ni baixos, dintre una grisa penombra...

A notar que els programes repartits estaven redactats aquesta vegada en la nostra llengua.

QUARTET GARAY

Componen aquest Quartet hongarès que actuà el dia 16 davant la mateixa “Associació” els concertistes senyors Garay (primer violí), Baumann (segon violí), Revesz (viola) i Frank (violoncel).

El modern compositor Alceo Toni, amb la seva *Segona sonatina per a quartet* omplí la primera part del programa que executaren. Aquesta obra fou rebuda amb respecte, però sense grans entusiasmes. El temps que més agradà va ésser el segon, *Serenata*.

La segona part comprenia el *Quartet en fa major, op. 59, n.º 1*, de Beethoven. Amb aquest quartet comença el segon estil beethovenià. Junt amb els altres dos de la mateixa obra, sigué publicat en 1807 quan ja greus desengans amorosos i l'iniciament de la seva sordera havien influït poderosament en el caràcter del mestre. Beethoven se sentia descontent de les seves obres anteriors i es proposa marxar per viaranyes inexplorats. I d'aquest primer intent són els tres formidables quartets op. 59, els quals pel seu fons i per la seva forma són amb raó anomenats “quartetets simfònics”.

A Mozart estava consagrada la tercera part. En va ésser executat el *Quartet en do major* (n.º 465 Köchel), darrer dels sis quartets dedicats a Haydn. Mozart començà a compondre des de molt jove. Així aquests quartets, escrits abans dels trenta anys (morí als trenta cinc), representen ja la maduresa de la seva producció. També Mozart fou tengut per revolucionari en música—això és fruita de tot temps—i Haydn, indignat per les crítiques de què era objecte, s'adreçava al seu pare amb aquestes paraules: “Davant de Déu i com a home d'honor, declar que el vostre fill és el més gran compositor que conec”.

Totes les obres obtengueren una bona i acurada execució per part del

Quartet Garay. Els components d'ell són molt joves i la mateixa agrupació no fa encara dos anys que està constituïda. Se'ls ha de donar, doncs, un marge de confiança i esperar que, si perseveren en el camí emprès, arribaran al grau de perfecció que han assolit altres Quartets de la seva pàtria. Podriem, ara, criticar-los una certa manca d'austeritat que els fa llanguir empalagosament, sobretot al violí, en alguns *cantabiles*. Això, que s'inicià en l'*Adagio molto e mesto* del quartet de Beethoven, es va posar més en evidència en interpretar, fora de programa, l'*Andante cantabile* del quartet de Txaikowsky, fragment que, per altra part, ja porta aquest defecte en ell mateix.

G. JEAN-AUBRY, LOUISE ALVAR

El musicògraf francès senyor G. Jean-Aubry donà dues conferències, amb il·lustracions musicals a càrrec de Madame Louise Alvar, liederista, i dels pianistes senyors Jaume Mas Porcel, el dia 24 del corrent, i Jaume Roig, el dia 27, en el local de l'"A. C. M."; aquestes conferències versaren sobre "L'ànima infantil en la música" la primera i "La música i les quatre estacions" la segona.

Després d'aquestes conferències reconeixem el valor efectiu que com a literat té el conferenciant, però no podem fer altra cosa puix que, en realitat, no han estat més que un petit joc, amable i gentil, dedicat a un públic frívol i elegant. I en dir això no volem donar a entendre que no hi haguem passat unes bones estones, sinó que els temes no donaven d'ells mateixos per poder-ne fer unes conferències allisonadores i interessants.

Entre el poc gra dels temes tractats una cosa digué el primer dia que volem recollir per refutar-la: l'afirmació que un estudi o conferència sobre les cançons de bressol a través del món acabaria per fer adormir els oients. Creim altrament. Entre aquesta modalitat del folklore es troben documents d'un valor artístic inapreciable que podrien constituir un programa tan agradós, almenys, com els combinats pel Sr. Jean-Aubry.

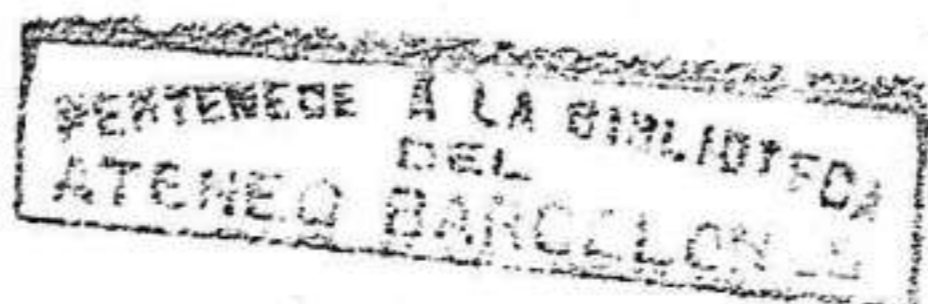
Aquestes amenes conferències donaren, però, lloc a que la cantatriu Mme. Alvar ens fes conèixer, amb molta sensibilitat i intel·ligència, bon nombre de *lieder*, deliciosos en la seva gran part. Notem l'esplèndida manera de dir "L'escarabat" i "Conta, conta, Nanyutxka", de Mussorgsky, en la primera conferència. En la segona, es feren remarcar les interpretacions de "Tardor", d'Honegger, i "Neu", de Sigurd Lie, obres delicadíssimes ambdues.

Els senyors Mas Porcel i Roig foren uns molt discrets acompanyants i el primer obtengué l'aplaudiment del públic en les il·lustracions al piano a ell confiades.

Els programes estaven escrits en espanyol i el del dia 24 traduïa el títol de la peça de Debussy "Jimbo's lullaby" per "Barcarola de los elefantes".

Aquestes conferències-concerts foren, en resum, dues conferències superficials, a flor de pell, i dos concerts ben acceptables.—E. P.

RECULLS DE FORA

També el de novembre ha estat mes mogut, i de retrocés en el camí de pacificació dels esperits i en la marxa cap a la normalitat de la política espanyola.

El dia 14, en ocasió de l'enterrament de les quatre víctimes de l'esfondrament d'una casa en construcció al carrer d'Alonso Cano, ocorregut dos dies abans, hi hagué a Madrid una topada amb la força pública de la que resultaren quatre morts i una sèrie de ferits. Com a protesta d'aquests fets fou declarada la vaga general per 48 hores. La vaga general fou declarada també, des del dia 18 a Barcelona, on la suspensió de treball que durà fins dia 22, fou absoluta. Al motiu inicial de protesta pel successos de Madrid, s'afegiren aviat en aquesta i altres vagues disperses per Espanya, motius més o menys revolucionaris i més o menys amagats sota la imponent demostració de forces del sindicalisme organitzat en peu de guerra. Més topades amb la força pública. Més demostracions de força i més víctimes. Tot plegat un augment fatal del confusionarisme polític i social imperant, i una prova més de la ja crònica i absurda dificultat de lligar, en el nostre país, l'ordre i la llibertat, més clarament amenaçats de cada dia.

***

Del Consell de Ministres del dia 13, tengut sota la presidència del Rei, en sortí un R. D. escurçant els terminis electorals. No se digué oficialment la data de les eleccions; aquestes, però, sembla que seran definitivament, pel que fa a diputats, el 1er de març 1931. Una nota oficiosa a ran del mateix Consell, explanava, en canvi, els temes que haurien d'ocupar l'atenció de les Corts futures. Allò que es diu feina, no els n'ha de mancar certament a aquestes, assenyalada o no.

***

Un altre símptoma d'eleccions és la darrera crisi ministerial. Tots els presagis i pronòstics sobre modificacions i reforçaments del Govern davant la tasca electoral s'han reduït a la sortida del general Marzo de Governació; ha passat a aquest ministeri el que era ministre de Foment, Sr. Matos, el qual ha estat substituït pel Sr. Estrada, i aquest pel fins ara sub-secretari de Governació, Sr. Montes Jovellar, passat a Gràcia i Justícia.

***

Del moviment internacional, cal retreure el gran triomf electoral dels demòcrates nordamericans, la importància del qual es comprèn bé recordant que, des del fracàs polític de Wilson el poder està allà en mans de

l'altre partit, o sien els republicans. Indubtablement, aquest triomf és, fins ara, el portell més eficient obert a la balumba de la famosa llei seca.

***

Una altra cosa a retreure: la rescent crisi belga en el si del Govern de coalició catòlico-liberal que presideix, del desembre de l'any passat ençà, el cabdill catòlic Jaspar. I és a retreure per haver estat promoguda precisament per un incident, igual a molts altres, de la lluita obstinada i pacífica — mots certament no oposats al mig d'Europa, — dels flamigants a favor de la seva pròpia llengua. ¿No és curiós i allisonador de veure com les qüestions lingüístiques (al nostre país també n'hi ha) influeixen d'aquesta manera la vida normal dels pobles?

***

Dia 12 s'obrí amb la màxima solemnitat a la Cambra dels Lords londinenca la Conferència anomenada de la Taula Rodona. Aquesta espècie de congrés, obert per Jordi V d'acord amb la llei de 1919 que preceptua l'examen del progrés constitucional indi, té per objectiu assegurar, en el possible, un acord sobre la forma d'enquadrar l'esdevenidor de l'Índia en el marc de l'Imperi Britànic.

Malauradament, la Conferència naixia sota l'ombra de l'abstenció dels nacionalistes de Gandhi. Aquest no sols no ha volgut participar a la reunió, sinó que han estat generals a l'Índia les manifestacions de protesta amb què els seus adeptes han corejat les sessions de Londres.

***

A Ginebra s'obrí dia 6 la Reunió preparatòria de la Societat de les Nacions per a la proposada Conferència de Limitació general d'armaments. Aquesta reunió, anomenada del desarmament, ve a ésser represa dels treballs suspesos, per desacord, en 1928. ¿S'arribarà més lluny enguany, en la qüestió de desarmar, a la mar i en terra?

***

D'una assemblea tenguda a Vergara el 20 de novembre, per les dues branques del nacionalisme basc sortí l'acord de fusió de tots en una sola agrupació ferma sota la denominació de Partit Nacionalista Basc.

***

A instància de la delegació catalana de la Societat d'Estudis Bascs, ha estat creat a la Universitat de Barcelona un curs de llengua euskera— que fou inaugurat solemnement el dia 15 sota la presidència del Degà de la Facultat de Lletres, Sr. A. Rubió i Lluch,—i un altre d'investigació lingüística sobre les relacions del basc amb les llengües romàniques circumdants, que començarà pel febrer. Ambdós cursos de la nova càtedra, estan a càrrec del Dr. Otó d'Apraiz, Professor de la dita Universitat, i corresponent de l'Acadèmia de la Llengua Basca.

***

Ha estat celebrat unànimement l'acord, de nomenar Director de l'Escola Municipal de Música de Barcelona, càrrec del qual prengué possessió dia 15, el Mestre Lluís Millet, Director de l'Orfeó Català, que duu ja trenta quatre anys de professorat en aquella institució.

***

Les darreres vagues generals catalanes, han vengut a donar una trista actualitat a la novella "Quan mataven pels carrers" publicada aquest mes per Joan Oller i Rebassa, fill del conegut novel·lista del mateix cognom.

Ha aparegut també el "Segon llibre de Ritmes", d'Agustí Esclasans, el defensor de la lírica pura i de l'intellectualisme pur.

***

Una efemèride cultural mereixedora de pedra blanca, és la inauguració de les obres de les "Escoles Cases", a Sant Martí de Provençals, que tengué lloc solemnement dia 3. Aquesta institució, que Barcelona deurà a la generositat de la família Cases Guarro, tindrà una finalitat tan ben orientada i magnífica, com és l'educació domèstica femenina de les classes obreres. Condició terminant de la donació d'aquestes escoles és que l'ensenyança sigui exclusivament catalana. És de remarcar, en un altre aspecte, que per la seva installació serà aprofitat, complementant-lo degudament, el vell edifici antic dels Templers.

***

A esmentar la mort del savi francès Pierre Termier, l'illustre renovellador de la Geologia amb els seus estudis sobre els Alps. Amb els grans treballs científics era a més autor dels volums "*La joie de connaître*", "*A la Gloire de la Terre*", "*La vocation du Savant*", justament coneguts i celebrats.

***

Dia 29 fou entregat al nou ministre de Gràcia i Justícia el projecte d'apèndix català al Codi Civil, redactat per la Comissió a base de la Memòria Duran i Bas.

***

"Palestra", aquesta entitat en la qual tenen posada la fe i l'esperança les noves promocions de la Catalunya integral, celebrà el seu acte inaugural el dia 30 d'aquest mes al Palau de la Música Catalana, de Barcelona, al mateix dia i a la mateixa hora en què la "Joventut Escolar" feia semblantment a Palma.

L'acte, que revestí gran importància fou presidit per Mestre Pompeu Fabra i hi parlaren, a més d'aquest, els senyors Nicolau d'Olwer, Aiguader i Miró, Rovira i Virgili; del senyor d'Abadal, retengut a Madrid a causa de la presentació de l'apèndix de Dret Civil Català, en fou llegit el parlament que envià.

No podem resumir tots els discursos que es pronunciaren, però no volem deixar de fer-ho amb alguns fragments del de Pompeu Fabra.

Amb la dominació de Primo de Rivera—diu l'orador—acabem l'intent

assimilista més fort que Catalunya ha hagut de sofrir de Felip V ençà. El nostre catalanisme ha sortit reforçat. Hem restat incorruptes, però no invulnerats.

Era en la joventut on més perillava la pèdua del nostre sentiment nacional. Un nucli selecte d'ella, amb el sentit que cal de la Pàtria, treballava, sense exclusivismes de partit, per Catalunya i procurà complir sempre els seus deures cívics. Ell fou l'origen del nostre moviment.

El sentit de "Palestra" és essencialment patriòtic i moral. Les seves activitats agafen quatre sectors: l'educació patriòtica, l'educació física, l'educació moral i l'obra social.

Volem que la joventut sigui patriòtica i ben catalana, d'una manera reflexiva i conscient, humana i gens xovinista. Volem que aquest patriotisme sigui ampli i que abasti tota la magna Catalunya, les terres germanes de llengua catalana.

Aspirem a dotar aquest patriotisme de severitat i intensitat. Res de sentimentalismes, cofoismes i verbalismes. Conèixer-nos, esmenar-nos i enfortir-nos, tot treballant per al futur.

No tenim un estret nacionalisme. Vivim de cara al món.

Ens interessa fonament l'educació física de la joventut. "Palestra" afavorirà i col·laborarà a la tasca educativa de pràctiques esportives i d'alt valor social com la gimnàstica, l'excursionisme, l'acampada, la navegació i el vol a la vela.

Fins ara l'orientació predominant a Catalunya ha estat la de seguir el model d'Atenes. La tendència ha donat els fruits del nostre renaixement. Però no n'hi ha prou. A Grècia al costat d'Atenes hi havia Esparta, que representava la voluntat, l'energia, l'acció. No volem foragitar Pallas Atenea del seu santuari de cultura, però desitgem que al costat de la finor d'esperit atenenca, la nostra joventut tingui el tremp espartà. "Palestra" vol que la nostra joventut sigui atenenca en l'hora pacífica de crear la nostra cultura, però espartana per conservar-la, per defensar Catalunya i fer-la lliure.

La immensa majoria de socis de "Palestra"—més del 60 %—són menors de vint-i-cinc anys. Per això la seva obra nacional ha de restar al marge dels partits polítics. L'obra de "Palestra" serà lenta i constant. En apariència no serà brillant. La fe que tenim en els destins de la nostra pàtria ens fa persistir en la nostra actuació. "Palestra" no ha pres per símbol en el seu segell social el David triomfant, sinó el David que es prepara per encarar-se amb el gegant Goliat. La tasca de "Palestra" és formar els futurs lluitadors que—esperem-ho—seran els vencedors.

***

Els dies 1, 2 i 3 de novembre tingué lloc al Cerdà (Pla de la Garga) el Campament de Germanor Catalana, la direcció del qual, com de costum, fou confiada als Guies Excursionistes. La característica principal del Campament fou la presència dels companys acampadors de València i de Mallorca, entre tots els quals i els catalans s'establiren cordials lligams de germanor. Les banderes de Mallorca, de St. Jordi, i una de magnífica de les Quatre Barres portada pels valencians, foren hissades amb visques al nostre poble i al seu futur.

N O T I C I A R I

GUILLEM FORTEZA, CONFERENCIANT

Sobre el tema tan interessant de "La urbanització de Palma i el seu Eixample" donà a l'"Ateneo" una conferència En Guillem Forteza, amb la competència de tots reconeguda. Parteix de la idea que la ciutat no és un aplec de cases, sinó un terreny on es despleguen les activitats ciutadanes. En les ciutats hi ha zones de població designats per llurs habitants: d'obrers, de persones de classe mitja, i puixant. A més, les exigències de tràfec, necessitat de jardins per jugar-hi els infants, places públiques, llocs de reunió dels ciutadans, d'emplaçament dels monuments i llur visualitat són coses que no deuen preterir-se fàcilment. Res de tot això es tengué en compte en l'eixample, que fou no una creixença natural de la ciutat, sinó més bé una invasió anàrquica, on no s'ha deixat sentir gens l'acció normalitzadora del Municipi. En els edificis no es destria la petjada del bon gust, ans bé les d'una originalitat arbitrària que recorda la decadència del Romanticisme. Tot això és irreformable ja. Cal doncs, atendre a la reforma interior, sobretot la manera d'unir els dos centres vitals ciutadans, formats en allò que fou reconada de Santa Margalida i Porta de Sant Antoni, enllaç que deu fer-se amb manco pendent que el de la costa del Conquistador i manco distància que la de la costa dels Olms. Aquest inconvenient quedaria salvat traçant una via intermitja que, partint de la plaça del Mercat o Santa Catalina Thomàs, s'internàs tot el possible en la illeta posterior del Teatre Principal per retrocedir després, travessant la Plaça Major, cap a l'encreuament d'En Cirerols, vertader punt crític de la circulació comercial, creant-se dues grans vies que seguissen el curs dels carrers del Sindicat i Sant Miquel, respectant, però, els monuments que s'hi troben. No és possible en una curta ressenya anotar tot el més isquent de la documentadíssima i suggestiva conferència d'En Forteza. Ens plauria, més que tot, que les consideracions del conferenciant, tan ben orientades per una reforma digna, fossen tenguades en consideració i s'acabassen per sempre els atemptats comesos contra els interessos espirituals de la nostra ciutat.

CONFERÈNCIA DE JACINTE GRAU

El dia 10 d'aquest mes, l'eminent escriptor senyor Jacinte Grau donà en el local de l'"Ateneo", una interessant conferència sobre "El Romanticisme".

Per millor comprendre el que és el romanticisme, començà el conferenciant per explicar el que és el classicisme. Digué que, segons l'accepció corrent, el classicisme és la mesura: proporció i harmonia. Academicisme. Regles i màximes amb aspiracions d'eternitat. Regles que les prolonga en el temps el prestigi d'un poble i d'un moment. Grècia. Però que no con-

venen a la resta del món, que fou bàrbar i ho és encara davant l'Atenes de Pericles.

El més pur origen del classicisme, sempre viu, és la llibertat d'acció, en contraposició a la moderna idea romàntica que és la llibertat de pensament, però que s'acontenta inofensivament en una protesta sorollosa i estèril. Tot allò que s'encerta a realitzar bé d'acord amb les nostres aspiracions és una realitat d'acte lliure. Això és, classicisme. Tot allò que per manca d'afany, reflexió o tècnica, per improvitació sentimental, sense base, ens surt imperfecte o mancat d'eficàcia és un fracàs de concepte per realitzar la nostra llibertat d'atényer el seu propòsit. Això és, romanticisme.

Passa després a estudiar el romanticisme en el segle passat. i en fa una síntesi justa i interessant. Fa notar que malgrat que el romanticisme fos una rebel·lió, simpàtica com totes les rebel·lions, orientada vers una major llibertat artística i espiritual, va constituir una regressió per haver substituït la serenitat amb la malinconia i el lliure optimisme propulsor de tot impuls ardit amb la negra desesperació.

No admet, com pretenien els romàntics, que Shakespeare pogués comptar-se entre els precursors d'aquesta escola. N'analitza les seves qualitats sobresortints per afirmar que són les primordials virtuts clàssiques.

I després de fer un breu resum del romanticisme a Espanya, acabà el senyor Grau la seva brillant conferència dient que la gran tragèdia d'aquest moment del món és substituir amb les tècniques especials un sistema general d'ensenyament clàssic i humanístic, base indispensable de tota civilització fecunda.

NOTES MUNICIPALS

El nostre Ajuntament acordà organitzar la venda de flors en públic en la nostra ciutat, idea que ens sembla altament suggestiva.

L'Alcaldia dóna diàriament als diaris una nota dels carrers on no arriba la influència benefactora de la neteja i una altra dels fanals que no s'encenen. Essent aquests uns serveis ben pagats, entenem que caldria alguna cosa més que les notes esmentades. Aquests dies de vent els ciutadans romangueren molestats veient llurs cases plenes de la brutor permanent dels carrers.

Al Terreno l'Ajuntament obrirà una estació telegràfica.

El Foment del Turisme fa assaber a l'Ajuntament el fracàs de les gestions per adobar les carreteres. El Batle telegrafia a Madrid i acaba el telegrama amb aquestes significatives paraules: *Setenta mil turistas transitarán carreteras indignas hasta de una cábila, formando deplorable opinión España*. La contesta, que no hi ha diners.

També demana l'Ajuntament que les oposicions per ingrés al Cos d'Interventors municipals i Secretaris d'Ajuntaments es facin aquí per tal d'estalviar despeses a moltes famílies modestes. Igualment, que no es llevi el correu amb Barcelona els diumenges.

El Batle compra per cent seixanta mil pessetes el jardí de la casa Truyols, per tal d'edificar-hi un cos d'edifici destinat a oficines; a més, visita el baluard de Chacón per veure la manera més ràpida de derruir-lo i urbanitzar el solar.

UN OBSERVATORI ASTRONÒMIC A MALLORCA

Actualment es troben a Porto-Colom els astrònoms Prof. H. Graff de de l'Observatori astronòmic de Viena i el Dr. Henz, d'Aran (Suïssa).

L'objecte de llur venguda és estudiar la situació climatològica i astro-

casa de Joan Ginart. Estaran a la nostra illa tan distingits hostes uns quatre mesos.

Bé desitjaríem que la nostra illa, a més d'ésser un centre d'atracció pels turistes, ho fos igualment pels sabis i estudiosos.

UNES PARETS TOMADES

Conformement demanàvem en un dels números proppassats foren deruïdes les parets que tancaven el jardí de la Llonja i unien aquest bell edifici al del Consulat. Així, un i altre han cobrat llur independència i s'han deseixit d'un fermall lleig i innecessari.

L'ÒNIX DE MALLORCA A L'ESTRANGER

Per bastir la tomba del Cardenal Merry del Val a Roma s'emprarà pedra ònix extreta de les pedreres mallorquines.

El projecte és obra del senador Beltrami, arquitecte de la Basílica Vaticana.

EL DICTADOR, ENCARA!

A Pollença encara dóna el nom a un dels seus carrers l'exdictador caigut. Realment, és una nota estrident dins l'ambient patriarcal d'una vila tan mallorquina i plena de records tan suggestius. Els amics de Pollença tenen la paraula.

VETLADA AL "CERCLE D'OBREERS CATÒLICS" D'INCA

Resultà altament simpàtica la vetlada organitzada per aquest Cercle de la progressiva ciutat d'Inca. Contribuí a la solemnitat de l'acte la col·laboració que hi aportà "L'Arpa" d'Inca, la meritíssima agrupació musical que dirigeix el Mestre Albertí i que a la dèssús dita ciutat és l'element cultural de més vàlua.

EL MUSEU ÈTNIC

La Caixa de Pensions per la Vellesa i d'Estalvis, d'Eivissa, desitjosa de dotar al Museu Ètnic adherit a la seva Casa de Cultura, d'abundós material ètnico-històric ha pregat per mitjà de la premsa a totes les persones que tenguin objectes, robes, instruments, etc., de valor històric i d'ús domèstic i personal, que vulguin deixar-los o vendre'ls a dit Museu.

Veusací un exemple que deuriem seguir els amadors de les nostres coses antigues, abans que desaparesquen.

NOU GOVERNADOR

El governador Vázquez Giménez és rellevat de la governació de la província i ve al seu lloc el Sr. Elier Manero. A l'arribada fa declaracions i entre altres coses diu que accepta amb satisfacció el càrrec i que treballarà amb entusiasme pels interessos de les Balears, apoiant tota iniciativa de progrés. Posà un telegrama al batle d'Alacant i aquest li contestà fent vots perquè la seva gestió "sia profitosa en pro del interessos d'aquestes formoses illes Balears, tan unides a la nostra volguda terra per la història, parla i afecte". Tals són també els nostres desigs.

nòmica de Mallorca per encàrrec dels governs alemany i austriac i consegüentment la conveniència de fundar un observatori a Mallorca.

Per llurs estudis porten els aparells convenients que han muntat a la

GUILLEM CARBONELL

Amb sentiment hem d'anotar una baixa més en els rengles, dissortadament no molt densos, d'aquells temperaments que, moguts per l'alt sentiment de Pàtria, treballaren per ella amb desinterès. El Sr. Carbonell, fou un d'ells. Aficionat a la nostra història li dedicà les hores que els seus quefers professionals li deixaven lliures i publicà a la premsa el fruit de les seves recerques. Deixa publicada una obreta ben apreciable *La Dinastia de Mallorca*. ¡Llàstima que la seva salut no li permetés portar a la realitat els molts de projectes planejats i per als quals tenia recollit abundant material!

RESTES DE SANT DOMINGO

Una partida d'obriers de la Companyia de "Gas i Electricidad" mentre picaven a una paret de la costa de Sant Domingo per fer, dins ella, lloc per col·locar-hi un transformador, es trobaren amb els baixos del portal de l'església de Sant Domingo. Si bé han desaparegut la columneta que migpartia el portal i els sis escalons, per on es pujava al temple, és de creure que tendran millor sort les motlures dels arcs, respectats per ara, segons pot veure's.

UN BANQUET

El notable dramaturg i novel·lista Jacinte Grau fou homenatjat pels seus amics, per la conferència donada sobre "El Romanticismo". Després del dinar En Gabriel Alomar llegeix unes quartilles on recorda els bons anys d'estudiant compartits amb l'homenatjat. Oferí l'homenatge, per absència del President, el Vice-President de l'"Ateneo", Eusebi Pascual.

LA INQUIETUD DELS ESTUDIANTS

Els escolars de l'Institut han volgut exterioritzar llur protesta, que ja és general per tot arreu, contra el dissortat pla Callejo. Ens digueren que l'enterraren *escolarment*.

Aprofitant les hores de vaga, simularen un enterrament del dit pla, després d'acompanyar-lo amb ciris encesos.

És aquesta una de les moltes conseqüències de l'actuació salvadora (!) del directori.

LA NOSTRA TERRA

DIRECTOR:

ANTONI SALVÀ I RIPOLL

ADMINISTRADOR:

JOAN I. VALENTÍ I MARROIG

Redacció i Administració: *Palacio*, 40, baixos.—Ciutat de Mallorca

Preus de subscripció: Any, 12 ptes.—Trimestre, 3 ptes.—Número solt, 1'25 ptes.

ESTAMPA D' EN FRANCESC SOLER.—SANT FRANCESC, 2 I 4.—PALMA DE MALLORCA